

Časopis pro hudební kulturu • ročník 50

HUDEBNÍ 2 ROZHLEDY

ROZHOVOR S MICHAELOU FUKAČOVOU – FESTIVAL B. MARTINŮ
LUCIANO PAVAROTTI V PRAZE – LIŠKA BYSTROUŠKA V BRNĚ
KAREL HUSA A JEHO HUDBA PRO PRAHU – ČAJOVÉ
MATINÉ U IVANA ŽENATÉHO – GRAMOREVUE

s MichaelouFukacovou

slovem i perem

Michaela Fukacova je nepreslechmatelna violoncellistka ve svetovem kontextu. Rozhovor s ni jsme naplanovali uz pred tremi roky do takovych podrobnosti, ze jsme meli pripraveny i odvazny popis k uvodni fotografii.

Pak jsme se jaksi nestihali setkat. Mazitim vysel v unoru 96 v Harmonii rozhovor, kde na vetsinu temat odpovidala, v kvetnu pak televizni stab Halo, hudba o ni natocil kratky zajimavy dokument, který byl odvisilan koncem roku. Film jsem videl jen ze zaznamu a pamatoval jsem si, co tedy v nasem rozhovoru nebudu opakovat, zdvojovat.

Michaela Fukacova zije v Dansku od roku 1985, povazuje se vsak stale za ceskou umelkyni.

Dodava ovsem, ze radu let rikavala "oni Dani" a "u nas" znamenalo v Ceskoslovensku, v Cechach, v Brne. Pak nepozorovane doslo k presunu a zacala rikat "oni Cesi" a "u nas" zanmena v Dansku, na Fynu, u Odense. Proste se zabydlela. Jiste neni nahodou, ze se techto par let prekryva s jejim druhym manzelstvim, se stastnym zazemim.

V poslednim udobi pry se neudalo nic podstatneho, zadny zivotni zvrat pry nehledejme. Patrny je vsak dalsi posun ke zralosti, který nejlepe vysvetlime "prikladem ze zivota". Zatimco drive objizdela sve koncertni stace v cervene rychle a efektni alfe Romeo (ty se vsak - jak rika Michaela - maji kupovat hned dve, aby bylo cim jezdit, kdyz se jedna opravuje... a ona mela jednu), v posledni dobe ji vozi pohodlne, bezpecne a bezporuchove terenni Volvo.

Jemna, kultivovana mlada dama "klame puvabem" a svadi k romantizujicimu vedeni rozhovoru.

Znam ji vsak leta a vim, ze uvazuje i formuluje velice precizne a citlive rozlisuje. Proto jsem se rozhodl dat ji otazky takrka nesetrne, aby ozrejmila osud a udel virtuozky. Poslal jsem ji je pisemne, o vanocich na Stepana jsme se pak sesli v Brne, abych v byte jejich rodicu dotocil zbyvajici.

Ukazalo se, ze uz je zapotrebi jen velmi malo.

Temata a otazky:

Vrcholovy atlet nebo zavodnik take sam vystupuje, reprezentuje, bojuje, jezdi posvete, ale ma to hacek, ma na to stab. Masera, manazera, lekare, kuchare, psychologa, ma cas na aklimatizaci. Zkusila byste to nejak srovnat se svymi zkusenostmi?

Byt "solo" znamena byt sam, Jak to snasi zena, umelkyne, - sama se sebou, sama pred publikem?

Umela byste vybrat opravdu nabitych par dni "bez aklimatizace" mlade violoncellistky?

...

ad 1) Mezi zvyklostmi nasi branze a sportu je velky rozdil i kdyz mame i ledacos spolecneho.

Osobne neznam jedineho interpreta, který by zamestnaval psychologa nebo lekare - coz neznamená, ze by nekdy nebylo takoveho servisu treba. Prave psychika hraje v nasi profesi obrovskou ulahu a je jen malo stastlivcu, kteri jdou na podium uplne bez tremy. Rika se sice, ze trema je svym zpusobem cenna, protoze zmobilizuje veskere zasobarny sil, ale ja bych ji osobne docela rada ozelela.

samozrejme i hudebnik potrebuje motivaci, ale ta je jina nez u sportovcu. Sportovec vetsinou motivuje svuj vykon bojem proti souperi a touhou po vitezstvi, kdeztu nam zustava - odhledneme-li od soutezi- motivace boje sama se sebou. Bojujete proti svym eventualnim ochromujicim pocitum, proti nahlemu nedostatku sebeduvery, proti svazujici zoodpovednosti. Techto pocitu, rekla bych, casem a vekem pribyva a je nutno adekvatne vytvaret obranne latky na jejich ovladnuti. V zacatcich kariery byva hybnou silou krome radosti ze hry hlavne mladistvy elan, touha, abyste vynikli a vyclenili se z rady adeptu na drahu koncertniho umelce, snah dosahnout uznani svych kvality. To pak casem jaksi vyprcha a nastoupi novy pocit zoodpovednosti za dosazenou uroven, ale i novy pocit radosti z vlastni tvorivosti, z novych nahledu a zkusenosti. Myslim si, ze co je velkou pomoci pri zvladani vlastni psychiky ve vypjatych situacich je nezapominat na radost ze hry, z hudby, z moznosti se projevit.

ad 2) Psychologicky servis si tedy umelec zajistuje vlastnimi silami, zustava vsak - podobne jako sportovec - zavisly na managementu. Co je pro nas interprety nekdy tezke, je jakasi dvojita vazba

nasi zvláštní situace, na jedné straně jsme tlumočníky nadčasových hodnot a služebníci naprosto závislí na našich zaměstnavatelích Beethovenovi, Dvořákovi ad. , na druhé straně stojíme velmi osamoceni s veskerou odpovědností za svoje výkony a ještě nuceni sami sebe nabízet a prodávat. V době dnešních prebujelých mediálních informací jsou klasická hudba a její představitelé lapeni do síte businessových technik prodeje zboží. Nabídka je obrovská, každým rokem vycházejí nové a nové hvězdy i hvězdičky, jejichž životnost se časově zkracuje, zatímco poptávka upadá, publikum se láká do koncertních síní stále banálnějšími reklamami. Jaké je řešení, je-li ho vůbec třeba? Publikum tzv. vážné hudby bude vždy početně omezeno, ale na tom není nic špatného: tak je tomu se všemi výjimečnými oblastmi lidského umu. Klasika nikdy nebude modní záležitostí, je to svět sám pro sebe, který nemůže konkurovat jiným hudebním žánrům ani se prodávat lačnými a podbizivními technikami. Její zprostředkovatelé mohou být samozřejmě "moderní" ve svých názorech či postojích i ve vytváření vlastního image, samotné hudbě to však nic nepřidá. Uznávám, že dnes není vůbec lehké nebyť vtážen do tržních praktik světa médií a reklamy. Hudebník, který chce hrát, se musí zčásti přizpůsobit "normám" a nechat se sebou nakládat jako s prodejním artiklem, aby mohl vůbec dojít svého cíle, tj. hrát hudbu, pokud na tento cíl vůbec nezapomněl.

ad 3) Většinou už to tak bývá, že se toho najednou spousta nakulminuje do jednoho období a pak člověk neví, co dělat. Takových situací jsem zažila mnoho, ale vybírám jeden konkrétní příklad: slo o jeden týden kdysi v dubnu 1990. Začalo to několika recitály v Itálii. Po tom posledním jsem přejízdelá v noci vlastním autem z Vicenzy do Paříže, kde byla ráno v 10 hodin zkouška s orchestrem Philharmonie de radio France a s dirigentem Eliahu Imbalem. Nebudu popisovat dramatickou cestu, důležité je, že jsem šťastně a včas dorazila do Salle Pleyel. Byl to můj pařížský debut, hrála jsem tehdy Schumannův koncert, bylo to také vysíláno primým přenosem, takže o napětí nebyla nouze. Hned druhý den po koncertě jsem brzy ráno preletěla do Londýna a pokračovala dále do Bristolu, kde byla odpolední zkouška s orchestrem a večer koncert. Hrála jsem tenkrát Dvořákův koncert spolu s English Symphony Orchestra. Vyvrcholení nastalo druhého dne, dopoledne zkouška s anglickým pianistou na podvečerní recital v Purcell Room v Londýně a po koncertě, který končil před osmou, rychlojízda připraveným taxikem do salu Barbican, kde už čekal orchestr. Vyřítla jsem se z auta přímo na podium, abych zahrála Dvořákův koncert. Na tenhle londýnský double debut asi jen tak nezapomenu. Nebyla prostě možno změnit termíny, protože koncert s English Symphony Orchestra byl dlouho dopředu naplánován, zatímco onen podvečerní recital byl poté jinými ciniteli plánován jako součást skandinávského festivalu v Londýně: a já coby vítěz dánské soutěže o hudebníka roku musela prostě Dánsko reprezentovat.

Co bylo na celé situaci nejtežší? Já osobně mám jeden velký handicap, bojím se totiž letat. Omezují tedy tento druh přepravy jen na situace a místa, kde není jiné řešení možné. Pakliže není vyhnuti, dopují se před i během letu vodkou. Pokud je let příliš dlouhý, jako třeba do Japonska, dávky se samozřejmě úměrně zvyšují. (Mám pocit, že moje častá pozvání do Japonska mají co dělat s tím, že poradatelé nesmírně bavi vyžvedávat mě na letišti...) V případě londýnských koncertů byl největší problém, jak se nedopovat během preletu, protože ihned vzápětí byla generálka a koncert. Samotné koncerty, velké sály, rychlé změny repertoaru a samotná fyzická náročnost mi tehdy necinily problémy. Člověk dokáže zmobilizovat obrovské množství sil, když je potřeba. Tuhle schopnost mám dobře vyvinutou a sama se někdy s odstupem času divím, co všechno jsem zvládla. Jakmile je však po "boji", pocitím vzápětí, kolik sil bylo vydáno. Takže by se tyhle dostihy či závody asi neměly prehanet, aby nám vozidlo moc brzy neodeslo. Dosáhnout rozumné rovnováhy je ovšem právě v naší profesi velice těžké, pocitují sama extrémnost situací svého povolání jako jeden z jeho nejméně příjemných aspektů. Pohybujeme se ve velkých vykyvech, jako solista jste na jednu stranu velmi sám, bez pravidelného styku s kolegy, jako je tomu ve většině zaměstnání, na druhou stranu jste stále konfrontován s mnoha lidmi, až s tisícovým publikem, precházíte ze samoty hotelového pokoje do výjimečných okamžiků fokusu ve světle reflektoru, z jakéhosi volna bez pravidelné pracovní doby (které ovšem malokdy pocítujete jako volno), do období plných ruchu, stresu a napětí. K tomu nemáte nikdy záručenou stabilitu svého zaměstnání, nevíte, jak budou vypadat příští sezony, jestli budete mít dostatek koncertů, abyste se svým povoláním taky uživil. Vite jen, že

kazdy z Vasich koncertu je z tohoto hlediska velmi dulezity, nosite stale sve zbozi na trh a nikdy si nemuzete dovolit neco jen tak odbyt bez dusledku. Musite byt plny naproste sebeduvery, ale zaroven nesklouznout do nekriticnosti k sobe samemu. Je naprosto samozrejme, ze Vasemu vykonu bude nasledovat kritika, byt i pozitivni a o eventualnim selhani bude nalezite informovano. To jsou nektere z tech svazujicich pocitů, na ktere musi clovek pri samotnem vykonu zapomenout, musi co nejrychleji dosahnout jakesi verejne samoty a pocitu, ze krome o hudbu nejde vubec o nic jineho. nekdy to jde velmi lehce a to mi pak pripada hra na cello jako ta nejlehci vec na svete a nekdy je to nezavidenihodny boj.

Co mi to dava? Bohuzel vam nemohu romanticky odpovedet, ze si svuj zivot nedovedu jinak predstavit. Samozrejme mam hudbu strasne rada, obdivuji stale ve vetsi mire její predstavitelē, skladatele vsech stylovych obdobi i její ohromnou pusobivost na lidske citeni. Zkusenostmi jsem si take stale jistejsi v tom, jak si predstavuji svuj hudebni ideal. Nejsem ale naprostym fanatikem sveho povolani, obdivuji i spousty jinych oblasti jak kultury, tak vedy, ale i technickyh ci remeslnykh dovednosti lidske cinnosti. Umeni, krasu lze nalezt prakticky vsude a me bavi hledat je i mimo svoji specializaci. Necitim tedy svoji identitu vyslovene hudebne nebo dokonce cellisticky, svoje povolani neberu ani jako svoje jedine poslani. Jsem vzdycky rada, kdyz se mi podari navodit na koncerte jakousi svatecni atmosferu a vtahnout na chvili publikum do tohoto zvlastniho stavu sebezapomneni, ktere u silnykh zazitku nastava. To je moji nejsilnejsi motivaci a zaroven nejvetsi odmenou. Samozrejme jsem si uz zvykla na svuj specificky zivotni styl, i kdyz zrovna cestovani z mista na misto a pobyt na hotelich, ktere ke koncertovani nerozlučne patri, nejsou zdaleka mym konickem. Jsem si ale vedoma toho, ze vsechno ma sve plusy a minusy, tak se snazim divat na obe strany mince s jistym odstupem.

...

Na tomto miste skoncil "pisemny domaci ukol Fukacove Michaely". Nmenil jsem nic. "Tahle autorka umi psat", rikal jsem si a nabidl ji, aby obcas zaslal neco k nam do Rozhledu. Slibila. Pamatujeme si to. Asi jsem se strefil...viz dale. Po docteni pri vznikle pauze pri stepanskem posezeni u Fukacu me silne zaujal druhy manzel Michaely, francouzsky Svycar Philippe Muriset. Je take violoncellista, koncertni mistr orchestru v Odense (konkurent Kodane), vasnivy rybar, kultivovany sympatak. Vypravel mi, jak chyta v Dansku a po svete metrove lososy. Lososa jsem nikdy nechtyl, v Dansku jsem nikdy nebyl, a tak jsem ho obdivoval a zavidel jsem mu. Na oplatku jsem mu vysvetloval, jak u nas na Vochove chytam na plavacku ctyriceticentimetrove lipany. Lipany nikdy nevidel, na Vochove nikdy nebyl a tak zavidel on mne. Spojoval nas pocit, ze svet je zajimave misto k pobyvani, ze na nem jeste ledacos muzeme poznavat a ze si mame hodne co rikat. Na jemny naznak, pokyn rodiny, jsme se vsak vratili k vlastnimu ucelu navstevy a Michaely jsem se uz na magnetofon zeptal na posledni tematicky okruh:

Jak jste se k tomu violoncellu dostala? Co byste bez nej delala a co hcete delat dal?

Dal chci samozrejme hrat na violoncello, protoze to umim nejlepe, ale nechci videt zivot pres ctyri struny a pet linek. Moje cesta k tomuto nastroji byla dost zvlastni.

Jeste v Brne jsem vzdycky zacinala sve zivotopisy: "Pochazim z muzikantske rodiny, oba moji rodice jsou hudebnici..." a oba moji rodice me vzdycky zrazovali, abych to tam proboha nedavala, protoze skoro nikdo muzikology za hudebniky nepovazuje. Ale je to tak. Hudba me obklopovala od detstvi, sama jsem hrala na klavir. Mela jsem ji rada, ale zase ne natolik, aby se pocitalo, ze se ji jednou budu zivit.

Az nekdy ve ctnacti vyvstala otazka, cim vlastne budu, cim mohu byt, protoze to byla doba, jaka byla a moji rodice meli zrovna kadrove posudky velmi, velmi spatne. Ukazalo se, ze o gymnaziu se neda uvazovat. Rodice vedeli, ze klavir neni prilis perspektivni, vy sam jste rikal, ze slusnymi klaviristkami se da zastavit Vltava. Tak jsme hledali nejaky orchestralni nastroj, kterym bych se uzivila nekde v BROLNu. Pak jsem vytahla cello, protoze jsme doma meli ruzne nastroje po dedeckovi, zacala jsem na ne hrat a ukazalo se, ze mi to docela sedi, ze jsem na to stavena i fyzicky, vzrustem atd. Mela jsem nekolik soukromykh hodin, rok jsem se pripravovala a udelala jsem zkousky. Po spouste odvolani jsem se na tu brnenskou konzervator prece jen dostala. Nechci, aby to

vypadalo, že jsem nějakou politickou obětí, na tom jsem prilis mlada. Vnímala jsem ovšem velmi silné stresy a trápení rodičů, nepříjemnosti, anonymy, bezradnost, bezmocnost a na vlastní kůži jsem zakusila jen to, že jsem se nemohla nikam dostat. Zkousky nebo prehravky jsem udělala na výbornou, ale to nestačilo. Scházely mi další body, které se tenkrát počítaly. Nasledovalo silné množství odvolání, v podstatě ponížujících, a já nevím, kdo všechno mi musel pomáhat, abych se na tu konzervator a potom na Akademii dostala s odřenými usima. Nakonec to ale dopadlo a tím začala moje kariéra violoncellistky. Sama jsem byla překvapena, že to vycházelo daleko líp, než jsme čekali. Průběh studií a ostatní životopisné údaje patří do slovníkového hesla nebo koncertního programu, takže se o nich nebudu rozpovídat.

Co bych mohla dělat bez violoncella? Zrovna včera jsme se tady probírali kresbickami od mých pěti let a byla jsem velice překvapena, že jsem dokázala portretovat lidi a byli si podobní. To ale přeloží do takových banalit, že dnes "maluju" i nabytek, pokoje, zdobím své prostředí atd. Zás takový koníček to ale není, prilis bych to nezduraznovala. Dnes pro mě, ve velkoměstě vyrostlou, má obrovský význam zahrada, příroda, ryby. To jsou přímo vášně. Zajímají mě jazyky a dost mi jdou, potom filozofické obory atd. Koníček, ale opravdový koníček, je literatura. Stráns rada čtu a pořád mám takovou představu, ambici, že jednou budu psát. Zatím nevím o čem, nevím proč, nevím kvůli komu. Asi kvůli sobě. Urcite.

Mám také stejné hluboké přání a představy docela soukromé, ale ty at soukromé zůstanou.

Take bych chtěla učit, moc bych chtěla učit mladá muzikanty, nejen pro existenci jistotu. Jsou tu však komplikace, které musím zvládnout. Popsat je, to by vydalo na jednu samostatnou kapitolu. Myslím, že začnu svou pedagogickou dráhu v Německu. Snáším se o to, připravují se na to a těším se na to.

Magnetofonový pasek dotocil.

Rozhovor s Misou Fukacovou skončil bez přípravy a bez filozofického zobečnění. Muzikologičti rodičové, rybarsko-cellistický manžel i já jsme zůstali jeste chvíli sedet, spokojene, bez snahy po nucené velké myšlence na závěr, v rezonanci a v pohode pospolu i v pohode s okolím sirsím. Ze by i tohle uměla doma v Brně navodit Michaela Fukacova, nepreslechnutelná violoncellistka ve svetovém kontextu?

Jan Smolík

Perlicky:

V roce 1994 získala Michaela Fukacová cenu za největší dánský rybarský ulovek roku v kategorii "losos" (viz snímek). Mimochodem šlo o první rybu, kterou nositelka této prestižní ceny ve svém životě vůbec vylovila. Ulovek vážil zhruba 12 kg, což se blíží hmotnosti violoncella s těžkým pouzdem.

23. června 1996 (onoho dne, kdy slunce zapadá nejpozději a dánská noc je tedy nejbelejší) byla Michaela Fukacová jmenována čestnou členkou Akademie v Sorø (jde o nejstarší akademii v Dánsku). Slavnostní předání diplomu se tradičně odehrává při zahajovacím koncertu každoročního Mezinárodního hudebního festivalu, kde Fukacová hrála Haydnův Koncert C dur spolu se souborem Solisti di Praga.

Michaeliny nahrávky Elgarova violoncellového koncertu (CD Supraphon) využil filmový režisér Claude Chabrol ve svém comebackovém filmu "Cérimonie" (1996).

Michaela je nadsenou propagátorkou díla Bohuslava Martinu, jehož koncerty uvedla již s mnoha skandinávskými orchestry, v poslední době pak ve Skotsku spolu s BBC Scottish Orchestra. Pro firmu Kontrapunkt nahrála jako vůbec první kompletní dílo pro violoncello Bohuslava Martinu. Jedná se o 4 CD, první 3 obsahují skladby pro violoncello a klavír, poslední violoncellové koncerty a Concertino.

V roce 1993 byla M. Fukacová požádána Dánským královským orchestrem Collegium Musicum o nastudování a skandinávskou premiéru Dvorakova prvního violoncellového koncertu A dur.

Premiera se uskutečnila dne 28.11. 1993 v kodanskem koncertnim sale Tivoli.

K novym titulum diskografie Michaely Fukacove patri violoncellove koncerty B. Martinu, Pohadka L. Janacka, sonaty D. Sostakovice a S. Prokofjeva a Suite italiane od I. Stravinskeho.